

Personální základ veřejné správy, veřejná služba

Pojem veřejná služba

- Označení právního postavení veřejných zaměstnanců, tj. civilních zaměstnanců ve veřejné správě (územní samospráva, stát, veřejné služby).

Veřejný zaměstnanec - znaky

- Zaměstnanecký (obdobný) poměr ke státu (veřejnoprávnímu zaměstnavateli)
- Vykazuje trvalost
- Spočívá v odborném zajišťování veřejných úkolů
- Placený z veřejných prostředků

Charakteristika veřejné služby

- Stanovení požadavků na výběr zaměstnance
- Stanovení požadavků na výkon služby
- Profesionalita

Charakteristické znaky

- Uplatňování prvků demokracie a efektivity
- Oddělení politiky a správy
- Stabilita a pružnost

Systemy veřejné služby

- Kariérní systém
- Smluvní systém

Kariérní systém

zákonná úprava služebních vztahů:
trvalý služební poměr,
služební a
platový postup.

(1. republika ČSR, Francie, SRN)

Smluvní systém

- Katalog služebních míst
- Smluvní základ pracovního poměru
(USA)

Vývoj veřejné služby

- 19. století – kariérní systém
- Od 20. století dochází k jeho omezování
- Snaha o zveřejňování informací
- Zvyšování uplatňování občanských práv a svobod (omezení výjimečně)
- Důraz na efektivnost
- Vznik etických kodexů
- Vznik odpovědnosti

Mezi deset hlavních principů dobré správy dle ombudsmana patří:

- dodržování právního řádu
- nestrannost,
- včasnost,
- předvídatelnost,
- přesvědčivost,
- přiměřenost,
- součinnost,
- odpovědnost,
- otevřenost a
- vstřícnost.

Pracovní řád pro úředníky - Říjen 1870

1. Denně před začátkem pracovní doby jsou povinni úředníci důkladně za městi kancelář, vybrati popele z kamen a utřítí prach.
2. Úředníci zodpovídají dále za to, že kancelář bude vždy řádně vytopena. Potřebné palivo obstarají na svůj náklad.
3. Soukromé hovory jsou v pracovní době nežádoucí.
4. Řádná pracovní doba jest 12 hodin denně. V případě potřeby musí každý úředník pracovati bez vyzvání přes čas.
5. Jakákoliv politická činnost úředníků má za následek okamžité propuštění.
6. V kouření a požívání lihovin se očekává od úředníků zdrženlivost.
7. K dámám a výše postaveným osobám se úředník chová slušně.
8. Jako četba se doporučuje bible. Není námitek proti jiným knihám, pokud jsou tyto mravně nezávadné.

Pracovní řád pro úředníky - Říjen 1870

9. Povinností každého úředníka je péče o zdraví. V případě nemoci není nároku na mzdu. Každý úředník, který má pocit odpovědnosti, by si měl proto pravidelně ukládat ze své mzdy přiměřenou částku pro případ nemoci či jiné nepředvídané potřeby.
10. Úředníci se nesmějí při práci mýlit. Kdo se při své práci dopouští častěji chyb, bude propuštěn.
11. Kdo odporuje šéfovi, dokazuje tímto, že před ním nechová potřebné úcty. Z této skutečnosti se vyvodí důsledky.
12. Úřednice jsou povinny vésti zbožný a cudný život.
13. O dovolenou mohou úředníci žádati jen z naléhavých rodinných důvodů. Tato je však neplacena.
14. Úředníci necht' mají stále na mysli, že tisíce jiných osob jsou ochotny okamžitě nastoupit na jejich místa.
15. Úředníci nesmějí nikdy zapomenouti, že jsou svému principálovi povinni vděčností, neboť je jejich živitelem.

Vývoj v ČR

1. Období první republiky – právní předpis – služební pragmatika. Byl zaručen platový postup, definitiva, pracovní poměr založen jmenováním – znaky kariérního systému.
2. Období nacistické okupace – diskriminace.
3. Období po 2. světové válce – dekrety prezidenta republiky – odškodňování zaměstnanců.
4. Období totality – zestátnění úřednického aparátu, politické prověrky a od 1950 obecný pracovní právní poměr.

Reforma veřejné služby po 1989

- Nové povinnosti úředníků – rozhodovat nestranně, zachovávat mlčenlivost, nepřijímat dary, zdržet se střetu veřejných a soukromých zájmů,
- Veřejný ochránce práv
- Služební zákon č. 218/2002 Sb.
- Zákon o úřednících územně samosprávných celků č. 312/2002 Sb.

Evropské principy veřejné služby

- Princip volného pohybu osob
- Doporučení Výboru ministrů rady Evropy – vymezuje postavení veřejných zaměstnanců v Evropě, a to v rozsahu 17 základních zásad dobré praxe

17 zásad dobré praxe

- právní rámec a obecné principy mají být stanoveny zákonem
- odpovědnost za veřejnou službu a řízení její politiky leží na vládě,
- výběr se řídí zásadou rovného přístupu (stejná práva mají ostatní občané, kritériem je fair soutěž),
- vyloučení diskriminace,
- participace na organizaci a řízení,

17 zásad dobré praxe

- sociální zabezpečení,
- odměňování úměrné funkci,
- právo a povinnost se soustavně vzdělávat,
- možnost zaměstnanců hájit svá práva před soudem či jinou nezávislou institucí,
- Povinnosti úředníka – mlčenlivost, neutralita, nestrannost, povinnost respektovat veřejnost a povinnost nést odpovědnost.....

Ústavní základy

Ústava ,CR čl. 79 odst. 2

„ právní poměry státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon“

Listina čl. 21 odst. 4

„ občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím“

Listina čl. 2 odst. 2

„ Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“

Zákonná úprava

- Zákon o úřednících územně samosprávných celků č. 312/2002 Sb. – účinnost od 1.1.2003 (specialita k zákoníku práce)
- Služební zákon č. 218/2002 Sb. – účinnost od 1.1.2012 /opakované odložení účinnosti zákonem č. 381/2008 Sb./ (zákoník práce se použije pouze pokud to výslovně stanoví nebo pokud to stanoví speciální právní předpisy)

Státní služba (kariéerní systém) – základní pojmy

- Státní služba - činnost
- Obor služby – úsek činnosti služebního úřadu, vyplývající z jeho působnosti stanovené zákonem.
- Služební místo – místo výkonu státní služby.

Vymezení státní služby

- Institucionálně - výkon státní správy na správních úřadech.
- Personálně – státní zaměstnanci, tj. osoby, které byly řádně jmenovány do funkce a složily služební slib.

Služební vztahy

- Právní – státní zaměstnanci jsou pod pohrůžkou zákonné sankce povinni plnit své povinnosti vyplývající z právních předpisů, interních směrnic a služebních příkazů. (služební vztahy z pohledu právního jsou výsečí sociálních vztahů, které se utvářejí ve správních úřadech).
- Veřejnoprávní – zakládají se ke státu jednostranným jmenovacím aktem (definiční znak veřejné služby). Jmenování nelze proti vůli subjektu, zaměstnance.

Subjekty služebních vztahů

- Stát -právnícká osoba, zastoupená služebními orgány. Zaměstnavatel.
- Státní zaměstnanci – fyzické osoby, které splňují zákonem vymezené předpoklady, absolvovaly přípravu na službu, byly jmenovány a složily služební slib.
- Služební orgány – vedoucí služebních úřadů.

Státní zaměstnanci

- Řadový zaměstnanec
- Představený

Kategorizace dle dosaženého vzdělání a zařazení na služební místo. Od toho se také odvíjí platové zařazení.

Příprava na službu – předpoklady

- a) být státním občanem České republiky,
- b) dosáhnout věku alespoň 18 let,
- c) mít plnou způsobilost k právním úkonům,
- d) být bezúhonná; tento předpoklad není splněn v případě pravomocného odsouzení pro úmyslný trestný čin nebo pro nedbalostní trestný čin maření úkolů veřejného činitele, pokud odsouzení nebylo zahlazeno nebo pokud se podle zákona na pachatele nehledí, jako by nebyl odsouzen,
- e) dosáhnout tímto zákonem předepsané vzdělání pro obor služby, včetně odborného zaměření vzdělání, popřípadě požadavek kladený na znalost cizího jazyka nebo jiný oprávněný odborný požadavek určený služebním orgánem potřebný k výkonu služby,
- f) mít potřebnou zdravotní způsobilost.

Výběrové řízení

Vyhlášení výběrového řízení k přípravě na službu musí být veřejné. Ve vyhlášení výběrového řízení se uvedou tyto údaje:

- a) předpoklady pro službu,
- b) obor služby, na který se má příprava provádět,
- c) zda pro služební místo v oboru služby, na které se bude příprava provádět, bude třeba způsobilosti seznamovat se s utajovanými informacemi podle právních předpisů o utajovaných informacích,
- d) platové zařazení a předpokládaná výše platu v době přípravy na službu,
- e) předpokládané zařazení do platové třídy, bude-li uchazeč jmenován do služby,
- f) datum, do kterého musí být podána služebnímu úřadu žádost o přijetí k přípravě na službu.

Příprava na službu

- Čekatel - v pracovním poměru podle pracovněprávních předpisů. Trvá zpravidla 12 měsíců. K přípravě na službu se uzavírá pracovní poměr na dobu určitou. Součástí přípravy na službu je zkušební doba v trvání 3 měsíců.
- Úřednická zkouška před zkušební komisí.

Služební poměr - vznik

- výběrové řízení
- jmenování na služební místo v oboru služby rozhodnutím
- složení služebního slibu

Skončení služebního poměru

- Služebním orgánem
- Na žádost zaměstnance
- Ze zákona

Skončení služebního poměru – služebním orgánem

- a) nesplňuje-li státní zaměstnanec předpoklad státního občanství České republiky,
- b) nesplňuje-li státní zaměstnanec předpoklad potřebné zdravotní způsobilosti, protože pozbyl vzhledem ke svému zdravotnímu stavu na základě lékařského posudku nebo rozhodnutí orgánu státní zdravotní správy dlouhodobě způsobilost vykonávat službu nebo ji nesmí konat pro onemocnění nemocí z povolání nebo ohrožení touto nemocí,
- c) z důvodu organizačních opatření - je snížení počtu státních zaměstnanců,
- d) jestliže státní zaměstnanec podle výsledku dvou po sobě jdoucích služebních hodnocení nevykonává řádně službu,
- e) v případě, kdy trestně stíhaný státní zaměstnanec byl vzat do vazby a doba trvání vazby přesáhla 3 roky,
- f) nesplňuje-li státní zaměstnanec bez zavinění služebního úřadu jiný oprávněný požadavek potřebný k výkonu služby,
- g) uplynula-li doba 12 měsíců, po kterou byl státní zaměstnanec zařazen mimo výkon služby z organizačních důvodů

Skončení služebního poměru ze zákona

- a) v případě, kdy byl státní zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, dnem následujícím po dni, kdy bylo služebnímu úřadu doručeno oznámení podle § 30 odst. 3,
- b) v případě, kdy byl státní zaměstnanec na základě pravomocného soudního rozhodnutí zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena, dnem následujícím po dni, kdy bylo služebnímu úřadu doručeno oznámení podle § 30 odst. 3,
- c) bylo-li státnímu zaměstnanci pravomocně uloženo kárné opatření propuštění ze služebního poměru, dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí,
- d) dnem 31. prosince kalendářního roku, v němž státní zaměstnanec dovršil věk 65 let.

Povinnosti

- zachovávat při výkonu služby věrnost České republice; věrností se rozumí dodržování Ústavy České republiky, jejího právního řádu při uznání práv a svobod a při dodržování zájmů České republiky,
- vykonávat službu nestranně, v mezích svého oprávnění a zdržet se při výkonu služby všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost rozhodování,
- při výkonu služby dodržovat právní předpisy vztahující se k jejímu výkonu a služební předpisy,
- plnit služební úkoly na svém služebním místě osobně, řádně a včas,
- prohlubovat si vzdělání podle pokynů služebního úřadu,
- dodržovat služební kázeň,
- poskytovat informace o činnosti služebního úřadu podle zákona o svobodném přístupu k informacím, jestliže to patří k jejich služebním úkolům,
- zachovávat mlčenlivost

Práva

- na vytváření podmínek pro řádný výkon služby,
- na zajištění textů právních předpisů, textů mezinárodních smluv, služebních předpisů, sbírek soudních rozhodnutí a v přiměřeném rozsahu též odborných časopisů a odborné literatury, jejichž zaměření se vztahuje k výkonu jejich služby,
- na veřejné užívání služebního označení státního zaměstnance včetně služebního označení představeného,
- na prohlubování vzdělání,
- na plat,
- domáhat se svých práv vyplývajících ze služebního poměru

Právní odpovědnost státních zaměstnanců

- Kárná odpovědnost
- Odpovědnost za škodu
- Trestně právní odpovědnost

Kárná odpovědnost

- Disciplinární odpovědnost dle služebního zákona.
- Kárné provinění – zaviněné porušení služební kázně.
- Kárné opatření – písemná důtka, snížení platu, odvolání z místa představeného, propuštění ze služebního poměru.

Odpovědnost za škodu

- Zákon č. 82/1998 Sb., o náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem, nezákonným rozhodnutím
- Regresní náhrada 4 a 1/2 násobek měsíčního platu

Trestně právní odpovědnost

- Zvláštní odpovědnost veřejných zaměstnanců – trestný čin spáchan v souvislosti s výkonem funkce.
- Úplatkářství, neoprávněné nakládání s osobními údaji, zneužití pravomoci, ohrožení státního tajemství.

Úředníci územně samosprávných celků

- Vykonávají vedle samosprávné funkce také přenesenou státní správu.
- Zákon stanoví specifika – princip speciality k zákoníku práce.

Základní pojmy

- Úřad - obecní úřad, městský úřad, magistrát, ÚMČ, krajský úřad
- Úředník - zaměstnanec územního samosprávného celku podílející se na výkonu správních činností zařazený do obecního úřadu, městského úřadu
- vedoucím úředníkem - úředník, který je vedoucím zaměstnancem.

Vznik pracovního poměru

- Předpoklady (fyzická osoba, státní občan České republiky, popřípadě fyzická osoba, která je cizím státním občanem a má v České republice trvalý pobyt, dosáhla věku 18 let, je způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná, ovládá jednací jazyk a splňuje další předpoklady pro výkon správních činností stanovené zvláštním právním předpisem).
- Veřejná výzva a výběrové řízení.

Zvláštnosti pracovního poměru

- Doba neurčitá
- Odvolání z funkce – ze zákonem daných důvodů
- Odstupné za odsloužené roky
- Pracovní pohotovost
- Povinnosti úředníka
- Vzdělávání úředníka

Vzdělávání úředníka

- Vstupní vzdělávání
- Průběžné vzdělávání
- Zvláštní odborná způsobilost